

núm 29

Butlletí del CEACV

**LA PARTICIPACIÓ PER A MILLORAR EL MEDI NATURAL
2020**

CENTRE D'EDUCACIÓ AMBIENTAL

DE LA COMUNITAT
VALENCIANA

Els ODS del butlletí

Cada projecte, programa, acció o activitat amb implicacions associades a millores socioambientals té relació amb un o diversos dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'ONU. Cada un dels 17 ODS que va establir l'ONU el 25 de setembre de 2015 forma part del conjunt d'objectius globals per a erradicar la pobresa, protegir el planeta i assegurar la prosperitat per a tots, com a part d'una nova agenda de desenvolupament sostenible. Cada objectiu té metes específiques que han d'aconseguir-se fins a l'any 2030. Per a això, tothom ha de fer la seua part: els governs i les diverses administracions públiques, el sector privat empresarial, la societat civil i cada ciutadà de manera personal.

En aquest butlletí (29), tractem el tema de la participació social per a millorar i conservar els espais naturals. Hi ha diversos ODS que es relacionen directament amb les diferents activitats que inclou aquesta temàtica, els més pròxims serien els números 14 (Vida submarina) i 15 (Vida d'ecosistemes terrestres), a més està també associat als números 13 (Acció pel clima) i el 6 (Aigua neta i sanejament), i podríem establir relacions amb molts altres dels restants ODS.

La restauració d'ecosistemes, la neteja d'espais naturals, les reforestacions, la recuperació i la cura de la fauna, l'adequació de zones d'ús social en els espais naturals, les accions de conscienciació i educació ambiental, etc. aconsegueixen a poc a poc que els espais naturals terrestres i aquàtics siguin percebuts com a espais necessaris per a la vida humana i imprescindibles per a aconseguir la sostenibilitat, i és per això que la seua conservació i millora a través de l'acció social global, exercida per entitats públiques, empreses i ciutadania siguem cada vegada idees més esteses i practicades.

Però encara cal incentivar els processos d'implicació a aquests tres nivells: previndre reculades associades a polítiques retrògrades i incrementar la implicació de les administracions públiques en la millora i protecció del medi natural; afavorir la participació de les empreses, a través de les seues polítiques de RSE, en projectes de millora del medi natural i promoure millores en els seus sistemes productius perquè siguem ambientalment menys impactants; i fomentar la participació ciutadana, col·lectiva i personal, en accions directes en la protecció del medi i incrementar-ne la conscienciació per mitjà de campanyes d'educació ambiental.

Els principals ODS per a aquest butlletí són:

[14 VIDA SUBMARINA](#) y [15 VIDA D'ECOSISTEMES TERRESTRES](#)

Índex

01

Editorial

Pàg. 05

02

Ressenya literària

Pàg. 07

03

Ressenya audiovisual

Pàg. 08

04

Webs

Pàg. 10

05

Apps

Pàg. 11

06

Bones pràctiques
ambientals

Pàg 12

07

Altres entitats

Pàg. 15

08

Coneix el CEACV

Pàg. 18

09

L'hort

Pàg. 20

10

El centre de
documentació
del CEACV

Pàg. 22

01

Editorial

La biodiversitat i els recursos naturals són fonamentals per al manteniment del benestar hu-mà i també per al desenvolupament econòmic i social. El bon estat de conservació de la naturalesa i la riquesa en diversitat biològica constitueix l'escenari fonamental que sosté totes les formes de vida que hi ha al planeta, inclosa la vida humana. Els estudis científics revelen que els ecosistemes formats per un gran nombre d'espècies són més estables que els que estan dominats per una sola o per poques espècies. No obstant això, l'actual sistema econòmic global, el nostre estil de vida a la Terra ha portat a la deterioració de la naturalesa.

Més de la meitat de les persones al món viu en entorns urbans. Hi ha una certa confrontació entre les ciutats i la naturalesa. La ciutat moderna s'ha creat defensant-se del seu entorn natural, allunyada dels sistemes naturals, del seu paisatge, de les seues condicions, dels seus ritmes i també dels beneficis que ens procura. La tecnologia i els diners han fet pensar molta gent que es podia viure d'esquena a la naturalesa, que es podia domesticar en tots els aspectes, que podíem viure sense dependre'n i sense respectar les seues condicions. No obstant això, no hem d'oblidar que necessitem una naturalesa íntegra, rica i complexa, perquè ens proveísca de tot el que necessitem per a tindre salut i viure de manera digna.

En les últimes dècades, la comunitat científica ve alertant de les terribles conseqüències de maltractar els sistemes naturals. L'emergència sanitària causada pel coronavirus ha evidenciat amb enorme cruïsa les pitjors conseqüències del maltractament a la naturalesa amanit amb els millors i pitjors atributs de la globalització: fragmentació dels sistemes naturals, ocupació del territori, pèrdua de biodiversitat, amuntegament a les ciutats, desplaçaments continuat de persones entre totes les regions del planeta, etc.

Potser, com molta gent apunta, és un bon moment per a pensar, per a reflexionar sobre què fem com a societat i de quina manera podem relacionar-nos millor amb el nostre entorn natural i el nostre medi ambient.

Hi ha moltes maneres de col·laborar en la protecció de la naturalesa des de les nostres esferes individual i col·lectiva. La primera és respectant els espais naturals, procurant que les nostres activitats personals i professionals no generen impactes negatius sobre el medi. En els entorns naturals que ens envolten, podem participar de manera activa en plantacions organitzades per entitats públiques o organitzacions de voluntariat sense ànim de lucre. En els centres educatius, des dels claustres de professors, les associacions d'estudiants o les associacions de pares i mares, podem aportar molt renaturalitzant els patis amb espècies arbòries i arbustives pròpies del nostre entorn, que generen ombres, espais per al joc i gaudi dels i les estudiants, i llocs per a l'aprenentatge. Podem contribuir creant jardins en les nostres comunitats de veïnatge. Podem fer recorreguts d'observació d'ocells, d'aprenentatge i reconeixement d'ecosistemes i espècies, d'interpretació dels sons de la naturalesa, etc., que ens facilitaran els coneixements per a comprendre millor el funcionament dels sistemes naturals.

En els últims temps, i impulsada per la tecnologia de la comunicació que ens ofereix la telefonia mòbil, s'estan generalitzant la denominada *ciència ciutadana*, en la qual la gent comuna pot participar de manera voluntària juntament amb professionals i científics en la recopilació de dades (a través del seu esforç i equips) per a activitats d'investigació científica; d'aquesta manera, les persones voluntàries, alhora que aporten valor a la investigació, adquireixen nous coneixements i habilitats.

També podem donar suport econòmic a organitzacions conservacionistes, que lluiten perquè els governs protegiscuen i conserven la naturalesa i les empreses no danyen el medi ambient.

Qualsevol d'aquestes fórmules és bona. La suma de totes, encara més. I si, a més, aconseguim atraure més persones a la realització d'aquest tipus d'accions, moltíssim més bé encara

CEACV.

02

Ressenya literària

*Custodiar la terra,
la voluntat d'un canvi.*

Participar en el futur

Pàg.

7

Títol original:

Custodiar la Terra. La voluntat d'un canvi.

Autors: *Eduard Furró Estany
i María del Mar Furró Vidal***Any:**

2016

Nre Pàgines:

186

Editorial:

Ediciones Octaedro SL

En les primeres pàgines del llibre els autors, a més d'una breu reflexió, introdueixen el concepte de custodiar el planeta. I és que durant molt de temps la humanitat ha pres la Terra com una cosa seua i, per tant, ha fet i desfet sense pensar-hi en les conseqüències.

Per a il·lustrar-ho, es compara el nostre planeta amb una nau espacial en la qual ens desplaçem a través de l'univers i que té uns recursos (aigua, aire, aliment, energia, capacitat de tractament de residus, etc.) finits.

Posteriorment, i en gran part de les pàgines, els autors fan una llista dels impactes que com a societat fem al planeta que custodiem que serveixen per a fer-nos una idea general de què fem malament (o no tan bé com toca), amb dades, explicacions i exemples concrets. La persona que llija aquesta part pot sentir en alguns apartats que són temes ja sabuts, però l'autor els exposa de manera que no sols dona informació sinó que convida a la reflexió.

L'última part del llibre està enfocada al canvi. És a dir, sabem que estem sobreexplotant la capacitat que té el nostre planeta de proveir-nos de recursos i serveis, per això cal fer alguna cosa. Aquests canvis, a més de l'àmbit personal, han de començar per un canvi en la política a escala global, d'una instauració de l'ecologisme en totes les facetes de la vida i un canvi de model econòmic, ja que el model actual no és sostenible en el temps.

Finalment, vull destacar dues anotacions del llibre que m'han cridat l'atenció i m'han agradat especialment. El primer és la insistència de l'autor que l'educació ambiental ha d'impregnar tota la societat per a afavorir el canvi; no sols al públic infantil (que d'ací a uns anys prendran les decisions) sinó en les carreres universitàries, en els mitjans de comunicació, etc.

La segona és un comentari de l'àvia d'un amic de l'autor, que parla sobre el "progrés": "Quan jo era petita, anava a buscar aigua a la font, ben carregada, i de vegades estava gelada. La gastàvem amb cura, perquè era pesat anar a buscar-la. Després la van portar a casa. Obries l'aixeta i sortia l'aigua. Això sí que era progrés. Ara vosaltres aneu a buscar-la al súper, perquè la de l'aixeta no es pot beure. Torneu a anar a la font com abans i, a més, la pagueu. **Això no és progrés.**"

Alberto Villalba Ramos

Grau Ciències Ambientals. Educador del CEACV.

03

Ressenya audiovisual

EL ESCARABAJO
VERDE

Títol original:

EL ESCARABAJO VERDE. CUSTODIA VERDE

Any:

2019

ENLLAÇ

EL ESCARABAJO VERDE. CUSTODIA VERDE. (programa emés el 20 de desembre de 2019 sobre la CUSTÒDIA DEL TERRITORI).

Abans de comentar aquest programa d'*El Escarabajo Verde* potser hauríem d'investigar i definir la molt interessant figura de la **custòdia del territori**, una magnífica eina de conservació dels recursos naturals, culturals i paisatgístics a tot l'Estat espanyol.

La fundació Biodiversidad la defineix com *“una filosofia que busca facilitar les iniciatives voluntàries de conservació de la naturalesa, el paisatge i el patrimoni cultural en finques privades i municipals, i en les quals els principals protagonistes seran, d'una banda, un propietari i, d'una altra, una entitat de custòdia que l'assessora per a dur a terme una gestió de la finca orientada a la conservació dels seus valors i recursos”*.

Basora i Sabaté, l'any 2006, van definir la custòdia del territori com *“un conjunt d'estratègies i instruments que pretenen implicar els propietaris i usuaris del territori en la conservació i el bon ús dels valors i els recursos naturals, culturals i paisatgístics. Per a aconseguir-ho, promou acords i mecanismes de col·laboració contínua entre propietaris, entitats de custòdia i altres agents públics i privats”*.

Finalment, cal recordar que l'article 3.9 de la Llei 42/2007, del patrimoni natural i de la biodiversitat, recull aquesta figura i la defineix com el *“conjunt d'estratègies o tècniques jurídiques a través de les quals s'impliquen els propietaris i usuaris del territori en la conservació i ús dels valors i els recursos naturals, culturals i paisatgístics”*.

En aquesta ocasió, *El Escarabajo Verde* dona llum sobre aquesta figura jurídica il·lustrant-la amb una sèrie de bones pràctiques dutes a terme per alguns dels pioners de la protecció del medi ambient a les nostres comarques i també més enllà.

Jardí de l'Albarda (Pedreguer)

Visitem, en primer lloc, el Jardí de l'Albarda a Pedreguer, on Enrique Montoliu, president de l'associació **Fundem** va adquirir fa dècades un bancal de llimeres que ha anat transformant en jardí mediterrani. Trenta anys més tard, el resultat és espectacular ja que, estètica renaixentista apart, es protegeixen allí més de 700 espècies diferents de plantes autòctones. L'encant del lloc atrau turistes i autòctons, que gaudeixen de visites guiades, vetlades musicals i participen en l'agenda d'activitats ecologistes organitzades per la fundació. *“Davant del canvi climàtic, Enric ha*

creat un reservori de paisatge per al futur", diu Justin Albert, president del National Trust al País de Gal·les, una associació amb milions de membres contribuents que custòdia 1.500 km de costa i milers d'hectàrees de terra al Regne Unit.

Fundem col·labora en importants projectes de custòdia del territori que el voluntariat ambiental ajuda a mantindre, com a les llacunes de Ruidera, a Toledo, i més prop de nosaltres, en la lluita contra les espècies invasores a la Marjal de Pego-Oliva, en partenariat amb el Parc Natural del Montgó.

Marjal d'Almenara

Però potser un dels projectes més espectaculars consisteix en l'adquisició de terres per a retornar-les a la marjal d'Almenara; l'incansable activisme d'**Acció Ecologista Agró** en aquest projecte de custòdia del territori ha aconseguit la inclusió de la marjal en la xarxa Natura 2000 i la declaració de Zona Prioritària RAMSAR.

El cas d'Almenara ha constituït un gran esforç ja que les terres que van ser retornades a la naturalesa eren camps productius, Victor Navarro (Agró) reflexiona sobre la possible aplicació de la figura jurídica de custòdia del territori per les administracions locals, propietàries d'immenses àrees de bancals erms abandonats des de l'èxode rural dels anys seixanta i envaïts des d'aleshores per l'omnipresent bosc de pi blanc.

Finalment, la custòdia del territori es pot fer també des de la universitat, a imatge del Departament de Geografia de la **Universitat d'Alacant**, que intervé amb els seus alumnes de màster en la restauració de paratges degradats de la Serra de Bèrnia i la Vall de la Gallinera, netejant el bosc i repoblant àrees degradades per a recuperar la vegetació tradicional de bosc de carrasca, matoll i bosc de caducifolis i, alhora, conservant les terrasses i els seus cultius tradicionals.

En aquesta ocasió **El Escarabajo Verde** ens ha acostat la figura de la custòdia del territori de la mà de dues importants entitats conservacionistes valencianes: Acció Ecologista Agró i Fundem.

Tant de bo que aquests exemples de bones pràctiques servisquen d'inspiració a molts altres...

Paloma Sánchez
Arqueòloga. Educadora del CEACV.

04

Webs

Foro de Redes y Entidades de Custodia del Territorio (FRECT)

FRECT
Foro de Redes y Entidades
de Custodia del Territorio

El Fórum de Redes y Entidades de Custodia del Territorio (FRECT) és una entitat de representació del col·lectiu d'entitats de custòdia del territori en el conjunt d'Espanya. Aquesta entitat de tercer nivell constitueix un espai de col·laboració i debat per a l'enfortiment de la custòdia del territori i té com a finalitat treballar de manera estratègica i conjunta per a la promoció institucional, social, legal i tècnica a escala estatal del concepte de "custòdia del territori" i la seua aplicació en la gestió i conservació del patrimoni natural, cultural i del paisatge..

Fundación Biodiversidad

En la Fundación Biodiversidad canalitzen fons per al desenvolupament de projectes d'altres organitzacions com ara ONG, entitats d'investigació, universitats, etc. Cada any col·laboren amb més de 250 projectes. Per a això, publiquen convocatòries d'ajudes per a donar suport a projectes desenvolupats per tercers amb fons estatals i europeus (Fons Social Europeu i Fons Europeu i Marítim de la Pesca). També executen projectes directament, generalment són grans projectes que fan realitat gràcies a fons europeus, com els LIFE. També disposen de plataformes de col·laboració com la Red emprenderverde o la Plataforma de Custodia del Territorio.

Fundació Global Nature

La Fundació Global Nature (FGN) és una fundació privada sense ànim de lucre dedicada a la protecció de la naturalesa. El seu treball es basa en el rigor tècnic, el compromís ètic i la innovació. Des de 1993 combina l'elaboració d'estratègies i plans amb el treball en camp i els projectes aplicats. La seua activitat es distribueix en tres grans blocs: conservació d'hàbitats i espècies, sostenibilitat del sector agroalimentari i sostenibilitat corporativa. Les accions i projectes que conformen cada àrea temàtica estan interrelacionats amb la finalitat de crear sinergies, augmentar l'efectivitat en l'ús dels recursos i donar continuïtat a cada línia d'actuació.

Serafín Huertas Alcalá
ET. Agrícola. Educador del CEACV

05

Apps

Mobiliza-T

L'APP Mobiliza-T afavoreix que les entitats socials puguin donar a conèixer la seua oferta de voluntariat i, d'aquesta manera, aconseguir més difusió i demanda de les seues accions. A més, permet que el voluntari desenvolupe l'acció que més li agrada i assolisca el conjunt d'aprenentatges no formals que se'n deriven, que s'acreditaran per mitjà d'un certificat oficial.

VOLUNCLOUD

Una aplicació que permet connectar directament persones voluntàries amb demandants de serveis de voluntariat. També funciona amb geolocalització per a trobar els projectes de voluntariat més pròxims.

Volunteer Abroad GivingWay

Aquesta aplicació serveix per a planificar el voluntariat a l'estranger de manera fàcil. És una plataforma global que connecta voluntaris i organitzacions de tot el món.

06

Les bones pràctiques ambientals

PARTICIPAR PER A MILLORAR

Cada vegada és més evident i acceptat que la conservació i millora del medi natural és una cosa necessària, ja que aporta importants beneficis al conjunt de la societat i és imprescindible per a un desenvolupament sostenible i per a la lluita contra el canvi climàtic.

No obstant això, encara observem de manera relativament habitual com el medi natural rep nombroses i diverses agressions per tot el planeta: abocaments incontrolats de tot tipus de substàncies tòxiques, destrucció d'ecosistemes per transformacions agrícoles i ramaderes o la construcció d'infraestructures o urbanització, incendis forestals, caça furtiva..., per la qual cosa és necessari un important canvi en la mentalitat i en les formes de consum que són finalment les responsables d'aquesta degradació ambiental.

En el procés de conservació i millora del medi natural ha d'estar implicat el conjunt de la societat, tots els sectors han de participar de manera activa per a tractar d'aconseguir l'objectiu de respecte cap al medi ambient en general i el medi natural en particular.

Les administracions públiques, les empreses i la ciutadania en general han d'aportar la seua col·laboració per mitjà de les accions cada un d'aquests sectors puga dur a terme: desenvolupar i fer aplicar una legislació encaminada cap a aquest objectiu, aportar la seua capacitat econòmica i de treball, generar conscienciació sobre aquest tema, col·laborar en accions directes que generen empatia i sensibilitzen...

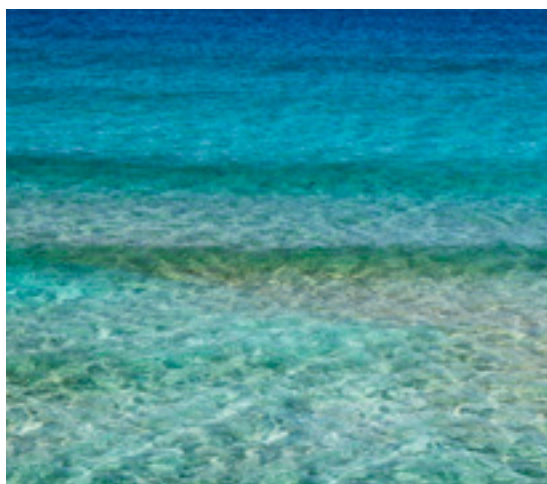
És per tot això que cada un i cada una de nosaltres podem dur a terme diverses accions de manera individual o de manera col·lectiva per a aportar el nostre xicotet granet d'arena en la conservació del medi natural i la biodiversitat:

- Podem col·laborar amb entitats de defensa i protecció del medi natural fent-nos socis d'alguna de les que existeixen, i aportar d'aquesta manera la nostra ajuda econòmica que redundarà en programes i accions dirigides a millorar el medi natural.
- Podem i hem de participar en accions de voluntariat, organitzades per diverses entitats, per a recuperar i millorar el medi natural: reforestacions, neteja de residus, seguiments d'ocells, accions de recollida de dades, col·locació de caixes niu, estudis en el medi natural...
- Si és possible, hem de fomentar i participar en programes d'accions en el si de les nostres empreses i de les seues polítiques de RSC, enfocats a la millora del medi natural.

- Informem-nos dels diversos programes, projectes, accions, etc. que s'estan duent a terme per a millorar el medi natural i, si podem col·laborar-hi d'alguna manera.
- Per mitjà del consum també podem col·laborar en la conservació del medi natural amb l'elecció i compra de productes que estiguen produïts de manera sostenible, siguen de proximitat o estiguen directament implicats en projectes de conservació del medi natural.
- Evitem comprar productes alimentaris en què s'haja utilitzat oli de palma, a més de col·laborar en la reducció en la transformació de zones de bosc tropical en cultius de palma, serà bo per a la nostra salut, ja que aquest és un oli de baixa qualitat i molt poc saludable.
- Consumim productes agrícoles i ramaders procedents de varietats i races autòctones, així contribuïrem al manteniment de la seua diversitat moltes vegades en vies de desaparició.
- Podem consumir productes pesquers amb certificat MSC, que asseguren unes bones pràctiques sostenibles en la forma d'obtenció.
- Hem d'evitar, coste el que coste, productes forestals que no estiguen certificats com a sostenibles (FSC o PEFC), especialment les fustes tropicals que poden procedir d'una explotació il·legal i destructiva dels boscos tropicals.
- Hem d'assegurar-nos, en cas de consumir llagostins, que aquests no procedeixen d'instal·lacions construïdes a costa de la destrucció de manglars en zones tropicals.
- En qualsevol viatge que fem, haurem d'evitar adquirir souvenirs o records elaborats amb elements naturals, ja que en moltes ocasions s'obtenen exhaurint entorns naturals: petxines, closques, pells..., la qual cosa a la llarga altera el medi natural i redueix les opcions de desenvolupament sostenible de les comunitats locals.
- Evita tindre mascotes exòtiques (peixos tropicals, serps, ocells tropicals, etc.) i si en vols una, assegura't que compleixen el conveni CITES de protecció de la biodiversitat.
- No abandones mai animals exòtics en el medi natural, poden tindre un caràcter invasor que generaria importants alternacions en aquest entorn i en la biodiversitat que acull; en cas que tingues algun animal que ja no pots o no vols tindre, porta'l a un centre de recuperació de fauna o associacions de protecció de fauna on l'acolliran.
- No tires restes de podes o fragments de plantes sense cap control al medi natural, poden arrelar, estendre's i convertir-se en un problema biològic pel seu caràcter invasor. Deposita sempre aquestes restes en els llocs i de la manera en què les entitats, generalment municipals, ho recomanen o autoritzen.
- Als nostres jardins casolans optem per espècies autòctones o per les que no tinguen caràcter invasor i s'adapten bé a les condicions del lloc on vivim, evitarem problemes generats per fuites de cultiu i a més estalviarem aigua i reduïrem l'impacte per possibles plagues.
- Evita que residus, com les bosses o altres de tipus plàstic, arriben fins al medi marí, són molt perillosos per a espècies com ara tortugues, dofins, balenes, etc., i quan es van fragmentant generen els coneguts microplàstics que poden provocar alteracions en les cadenes tròfiques.
- Pots adquirir un compostador senzill on reciclar els teus residus orgànics i generar alhora un bon adob, evitaràs l'extracció de substrat de torberes.

- Sempre que visitem un entorn natural, hem de ser-hi absolutament respectuosos: no hem de deixar residus, ni fer foc, no hem de generar contaminació acústica, hem de respectar sendes i camins, no hem de recollir plantes o animals, hem de respectar les formacions geològiques..., i encara més en espais naturals protegits, on sempre haurem de respectar les indicacions que ens faça el personal o els diversos materials de comunicació d'aquests entorns. La fotografia és el millor record de la nostra visita a un espai natural.
- Evita alçar pedres en els entorns naturals, baix s'amaga fauna a la qual pertorbarem.
- Respecta les lleis, els espais, els períodes habilitats, etc. per a caçar, fer bolets, fer esports de motor, etc. en el medi natural.
- Respecta sempre la senyalització i els límits de velocitat en les carreteres i camins que travessen espais naturals, evitaràs atropellaments de fauna.
- No arreplegues les restes d'animals (cornamentes, mudes...) també compleixen en moltes ocasions un paper en la cadena tròfica d'aquest entorn.

Víctor Benlloch Tamborero
Biòleg. Tècnic del CEACV

07

Altres entitats

*Institut Libertas Torrevieja.
Projecte Charly*

TREBALLANT JUNTS ACONSEGUIM GRANS METES

L'IES número 1- Libertas de Torrevieja, en la seua gran aposta pel medi ambient, realitza múltiples accions per a introduir l'educació ambiental en la vida diària del centre.

Un dels nostres senyals d'identitat és la realització de múltiples activitats perquè l'alumnat tinga un contacte directe amb la naturalesa, siga conscient de la riquesa que ens aporta, conega i valore els entorns naturals pròxims i senta la necessitat de la seua conservació.

Des de fa tres anys formem part de la xarxa de Centres Sostenibles de la Comunitat Valenciana; hem posat en marxa nombroses accions amb la intenció de millorar el nostre entorn natural i integrar el nostre alumnat en els projectes; per exemple, des del passat curs vam participar en un projecte de conservació del corriol camanegre, juntament amb els tècnics del Parc Natural de les Llacunes de la Mata-Torrevieja, inclòs com un compromís dins del programa Educació Ambiental en Ruta, EAR (dependent de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica). Amb el lema "**Tothom treballant junts aconseguim grans metes**", el professorat del nostre centre educatiu inclou en les seues programacions didàctiques continguts relacionats amb el medi ambient, i en aquest cas a més, amb un objectiu clar: contribuir a la millora del nostre entorn natural més pròxim.

És molt important destacar que la participació en aquest projecte és part d'un compromís adquirit pels nostres alumnes en la IV CONFINT Conferència Estatal de Joves "Cuidem el Planeta", celebrada a Alcaraz (Albacete), l'octubre de 2018. Un dels nostres alumnes, que va representar la província d'Alacant, va ser el més votat per la seua gran implicació en aquest esdeveniment. D'aquestes jornades va sorgir el propòsit de treballar els objectius de desenvolupament sostenible, concretament en aquest cas l'ODS 15: Vida en ecosistemes terrestres, centrat en el manteniment de la biodiversitat i dels espais naturals. L'objectiu era apadrinar un espai natural, i ací es va gestar la nostra participació en el projecte de Charly.

Atés que el nostre centre es troba molt prop del Parc Natural de les Llacunes de la Mata-Torrevieja, el nostre objectiu era clar: contactem amb els tècnics d'aquest espai natural i ens comenten la problemàtica del corriol camanegre, i així comencem a implementar accions per a ajudar Charly.

Durant el mes de febrer de 2019, els tècnics del parc natural van impartir xarrades a l'alumnat i professorat del nostre centre amb la finalitat de donar a conèixer la problemàtica d'aquest ocell, catalogada com a vulnerable a Espanya. Després, organitzarem diverses activitats per a conscienciar el nostre alumnat de la importància del manteniment dels hàbitats i les espècies autòctones. Realitzada la presentació de Charly a tot el personal del centre educatiu, aquest va passar a formar part de la vida del centre.

L'alumnat és l'encarregat d'involucrar el professorat en aquest projecte, i són molts els departaments interessats a col·laborar. Algunes de les accions que es desenvolupen en aquest sentit són:

DEPARTAMENT DE PLÀSTICA. En el Departament de Plàstica s'han realitzat moltes activitats amb alumnes de 3r i 4t d'ESO. Algunes d'aquestes han sigut: còmics, esbossos, il·lustracions per a un conte sobre Charly i un logo.

DEPARTAMENT DE LLENGUA CASTELLANA I LITERATURA. Els alumnes de 1r ESO han realitzat narracions i contes sobre la problemàtica, vida i particularitats de Charly. Aquesta tasca ha permès treballar continguts propis de la matèria al mateix temps que els alumnes feien una tasca d'investigació i conscienciació sobre el medi ambient.

DEPARTAMENT DE BIOLOGIA I GEOLOGIA I FÍSICA I QUÍMICA. Des d'aquests departaments es va fer un tasca d'investigació bibliogràfica sobre el corriol camanegre i es va elaborar un tríptic sobre les característiques de l'ocell i la seua problemàtica. Les il·lustracions també han sigut realitzades pel nostre alumnat en plàstica.

DEPARTAMENTS DE VALENCIÀ, ANGLÉS, ALEMANY I FRANCÉS. Aquests departaments es van encarregar de la traducció del tríptic a aquests idiomes. És important destacar que alguns dels nostres alumnes, procedents de països com Rússia, Bulgària o Polònia s'han interessat pel projecte i s'han animat a traduir el tríptic al seu idioma, fins a aconseguir un total de 15 idiomes en l'actualitat i d'altres en procés.

DEPARTAMENT D'INFORMÀTICA. Alumnes de 2n de Batxillerat van desenvolupar una APP per a Android sobre els ocells del parc natural. Aquesta aplicació està disponible perquè tots els visitants la descarreguen i instal·len en el seu mòbil.

Un dels principals objectius que es plantegen en aquest projecte és la difusió dels coneixements adquirits a la població més pròxima, perquè aprendrem a conservar l'entorn quan compreguem la seua importància. És per això que Charly adquireix identitat pròpia i es converteix en un més al nostre centre, conta les seues vivències i la seua problemàtica, ens ensenya on viu i la importància d'aquest espai. El nostre alumnat s'encarrega de compartir-lo amb la població de Torrevejeja i localitats pròximes. Per aquest motiu, Charly té el seu propi perfil en les xarxes socials, on conta la seua problemàtica i vivències amb els seus companys de classe.

Gràcies a aquesta iniciativa, les circumstàncies de Charly es donen a conèixer i molts s'interessen per la seua problemàtica: Televisió Torrevieja demana l'alumnat que explique el projecte de medi ambient que es realitza en el centre, Cadena Ser de Ràdio Orihuela entrevista els coordinadors del projecte Charly (professors i alumnes) en la seua secció La Finestra de la Vega Baja, i diverses revistes locals difonen aquest projecte.

Amb aquestes accions Charly, el corriol camanegre, ha aconseguit el seu objectiu: difondre la seua problemàtica i conscienciar la població. Són ja molts els mitjans de comunicació que es preocupen per Charly i volen donar-ho a conèixer.

Per a clausurar el curs i presentar el Projecte a la població de Torrevieja i voltants, es va celebrar el Dia del Medi Ambient al centre d'interpretació de les llacunes de la Mata-Torrevieja, on el director del parc natural va entregar al nostre centre el títol d'ambaixador d'aquest entorn natural. Participem també en la I CONFINT de la Comunitat Valenciana, on el projecte va quedar classificat com a guanyador; el mes de juliol de 2019, ho presentem en el V simposi de docents EsenRED, celebrat en el CENEAM en Valsaín Segòvia.

En aquest curs s'han continuat realitzant múltiples activitats dins d'aquest projecte. Per citar algunes, posada en marxa d'un viver forestal amb llavors autòctones del nostre parc natural, realització de cases refugi de ratapinyades, jocs reciclats, APP sobre plantes del parc natural...

És de destacar la gran implicació de tota la comunitat del centre educatiu en aquest projecte: professorat, alumnat, personal d'administració i serveis, famílies, entitats locals... Gràcies a la seua tasca, el projecte Charly ja és molt més que un projecte només del nostre centre: és un projecte d'aprenentatge servei que surt del centre per a fer partícip d'aquest la població de Torrevieja i localitats pròximes. Es pot dir que aquestes accions estan donant fruit i aconseguirem tindre una població més compromesa i conscienciada amb la problemàtica ambiental actual, a més de donar eines per a actuar en aquest sentit, ens sentim orgullosos de la tasca que entre tots realitzem posant aquest granet d'arena per a la millora del medi ambient.

María Dolores Paredes
IES Núm 1 - Libertas de Torrevieja

08

Coneix el CEACV

*Els Diumenges familiars.
Aprende, divertir-se, col·laborar
a través de la participació.*

ELS DIUMENGES FAMILIARS

El CEACV, com a centre de referència de l'educació ambiental en el conjunt del territori valencià, ha de tractar de fer arribar a tota la ciutadania accions de tot mena per a fomentar la consciència i la participació en relació amb els valors de la sostenibilitat.

Dins d'aquest conjunt d'accions que du a terme el CEACV, hi ha el programa anomenat "Els Diumenges Familiars", un programa dirigit bàsicament a grups familiars en què durant el matí d'un diumenge al mes es desenvolupen activitats participatives al mateix CEACV sobre diverses temàtiques, encara que també estan oberts a la participació de grups organitzats i a visitants particulars.

Com déiem, el principal objectiu del CEACV és fomentar l'educació i la consciència en els valors de la sostenibilitat i la participació en el conjunt de la societat. Els Diumenges Familiars compleixen amb aquest objectiu i es van crear per a ampliar la participació i fomentar les activitats de col·laboració, en aquest cas dins de la comunitat familiar.

Els Diumenges Familiars també tenen com a missió donar a conèixer l'equipament del CEACV a la ciutadania en general, mostrant tant les seues instal·lacions com la programació durant l'estada, a més de participar en els tallers i activitats que es preparen per a aquests col·lectius, relacionats amb el medi ambient, el patrimoni etnogràfic o el desenvolupament sostenible i, en general, gaudir dels diversos serveis que ofereixen les seues instal·lacions.

Les famílies participants poden gaudir d'un entorn natural i a l'aire lliure, alhora que adquireixen coneixements i prenen consciència de la seua relació amb l'entorn. Com a últim objectiu, es pretén provocar la reflexió en els visitants referent als comportaments i hàbits que poden modificar i que ens condueixen, cada vegada més, cap a la sostenibilitat.

El CEACV aborda temàtiques molt diferents en funció de cada mes, així tenim Diumenges Familiars sobre: el Dia de l'Arbre; paisatges d'aigua, paisatges de vida; a l'hort tot són recursos; biodiversitat per tot arreu; canvi climàtic; consum responsable; mobilitat sostenible, etc. Abordem una gran varietat de temes, que van des de la celebració del Dia de l'Arbre, en què amb una sèrie d'activitats coneixem el valor dels arbres i de les formacions boscoses en la nostra qualitat de vida, fins al dia dels aiguamolls, en què valorem aquests hàbitats tan especials i en tan difícil equilibri, passant per altres tallers de consum, reciclatge o canvi climàtic.

En alguns dels Diumenges Familiars, les activitats que desenvolupem estan dirigides d'una manera més directa a fomentar i facilitar les accions de recuperació del medi natural en l'entorn del CEACV i l'espai natural on ens situem, la Marjal dels Moros, a través de reforestacions, reintroducció d'espècies vegetals, solta d'animals, observació d'ocells, anellaments, neteja de residus, adequació d'instal·lacions d'ús públic..., a través d'aquestes accions no sols pretenem conscienciar els participants i fer que gaudisquen del medi natural, sinó també generar en ells actituds participatives cap a la millora i conservació del medi natural que vagen més enllà de l'acció que realitzen durant la seua cooperació en el Diumenge Familiar i que els impliquen d'una manera més permanent en aquesta tasca.

A més, en algunes de les accions que duem a terme durant el programa dels Diumenges Familiars, comptem amb la col·laboració de diverses entitats de caràcter ambiental i protecció del medi natural com són SEU BirdLife, Bioagradables o Acció Ecologista Agró, que aporten els seus coneixements i experiència en la gestió de determinats aspectes del medi natural per a compartir-los amb els participants i acostar-los els valors de protecció del medi natural que fomenten a través de les seues actuacions habituals.

Miguel Ángel Bartolomé
Biòleg. Educador del CEACV

09

L'hort

La carlota

LA CARLOTA

Aquesta hortalissa que consumim, tan atractiva pel color i la forma, s'origina a partir de la forma domesticada de la carlota silvestre, originària d'Europa i Àsia.

El seu nom científic és *Daucus carota* subsp *sativus*. Pertany a la família de les umbel·líferes, també anomenada *apiàcia*.

Es tracta d'una de les hortalisses més produïdes i consumides al món. Àsia n'és la major productora seguida d'Europa i els EUA. A Espanya, el seu consum va créixer un 4% en 2013 respecte a l'any anterior (Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient).

SABIES QUÉ...?

Ajuda a bronzejar la pell i és bona per als ulls.

La Carlota, els espinacs i les tomaques són hortalisses que contenen carotenoides i serveixen per a previndre el càncer de mama.

Forma part del grup d'aliments amb "efectes prometedors" en la prevenció d'alguns tipus de càncer, segons assenyala l'OMS en l'informe *World Cancer Report 2014*.

Si es bull sencera i després es trosseja, conté un 25% més de falcarinol (informe de la Universitat de Newcastle (Regne Unit), un compost que protegeix l'hortalissa de l'atac de fongs i que actua en el nostre organisme com a protector davant del desenvolupament de certs tipus de tumors.

Aporta una important quantitat de vitamines (A, B, C i E), minerals i compostos antioxidants, i el seu valor calòric és molt baix (100 grams equivalen a unes 33 kcal), assenyala Carmen García Torrent, llicenciada en Ciència i Tecnologia dels Aliments.

A TAULA

PASTÍS DE CARLOTA I COCO

En una hora per a 2 persones.

Ingredients

- 3 carlotas
- 3 ous
- 100 g de farina
- 75 g de sucre
- 50 g de mantega
- 50 g de coco ratllat
- 1l g de rent per a enfornar
- fulles de menta
- Separa farina i mantega per a untar el motle

Elaboració

Primer unteu amb una anou de mantega el motle per al pastís i empolvoreu-lo amb farina (colpegeu el motle per a eliminar l'excés de farina). Barregeu els ous amb el sucre amb forqueta o batedora de varetes. Afegiu-hi la mantega a punt de pomada i continueu batent. Incorporeu-hi el coco i continueu batent. Seguidament, peleu les carlotes, ratlleu-les i afegiu-les a la barreja anterior amb una cullera. Barregeu la farina amb el rent i l'agregueu al bol amb moviments suaus i envolupants. Finalment, aboqueu la mescla al motle i la fiquen al forn a 180 °C durant uns 30 minuts, aproximadament.

Finalment, la traiem del forn perquè es refrede.

Desemmotleu el pastís de carlota i coco, adorneu-lo com vulgueu però amb fulles de menta quedarà molt bé.

EL REFRANYER

- Pa i ségol i carlota borratxa, tot és bo si ompli la panxa.
- Per Sant Nonat, la carlota s'ha d'haver sembrat.
- Carlota i nap, matrimoni ben casat.

Pepa Prósper Candel

Biòloga.Educadora del CEACV

10

El centre de documentació del CEACV

Es poden realitzar consultes en sala. La biblioteca disposa de la consulta de materials en sala i assessorament d'un tècnic. També disposa d'un ordinador connectat a internet, per a qualsevol recerca d'informació o per a poder realitzar tasques que precisen d'un suport informàtic.

Utilitzar el servei de préstec extern. Permet el préstec de fins 4 documents durant un termini màxim de 15 dies. El préstec pot ser presencial o per correu. En este últim cas, l'enviament de materials està limitat a un pes màxim de 3 Kg. La devolució de documents per correu sempre corre a càrrec de l'usuari per correu certificat.

Recerques bibliogràfiques. El Centre de Documentació del CEACV realitza, a petició de l'usuari, recerques bibliogràfiques per temes entre els materials que té disponibles.

Tècnic del Centre de Documentació–Biblioteca del CEACV: Víctor Benlloch

Tel. consulta: 962 617 938

Correu electrònic: biblioteca_cea@gva.es

Devolució per correo postal: CEACV. Apartat de correus 100. 46520 Port de Sagunt (València).

Horari: dilluns a divendres de de 9:00-14:00 i dilluns a dijous de 16:00-18:00 (estiu vesprades tancat).

Ubicació del CEACV:

CENTRE D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA
Alqueria dels Frares. Partida de Gausa.
Carretera de la Siderúrgica, km. 2
46500 Sagunt (València)

*** El Centre de Documentació del CEACV sol·licita la cesió o donació de bibliografia per a augmentar els fons destinats a ús públic.**

**CENTRE
D'EDUCACIÓ
AMBIENTAL**

DE LA COMUNITAT
VALENCIANA